

Aan: het ontwikkelteam Mens & Maatschappij van Curriculum.nu

Betreft: feedforward n.a.v. 4^e tussenproduct

Utrecht, 27 januari 2019

Beste leden van het Ontwikkelteam Mens & Maatschappij,

De NVLM vindt het vierde tussenproduct een mooi product. We zijn vooral te spreken over het ontwikkelkader (deel 1 en deel 2) met de werkwijzen, denkwijzen, concepten en contexten. In het kader van 'feedforward' hebben we nog een aantal suggesties voor het vervolg. We hopen dat jullie daar je voordeel mee kunnen doen.

Denkwijzen en werkwijzen

We vinden het een mooie set denk- en werkwijzen. Het is een rijke set die onderling (grotendeels) complementair is. We hebben enkele opmerkingen:

- We vinden het van belang dat 'denken *vanuit* anderen' niet 'denken *voor* anderen' wordt. Het is wellicht een goed idee om bij deze denkwijze een formulering op te nemen waaruit blijkt dat je je nooit helemaal zult kunnen inleven in de ander, dus dat je - hoewel je je best doet je in een ander te verplaatsen - voorzichtig moet zijn met het trekken van conclusies.
- Het aantal denkwijzen is vrij groot. Is het een idee om 'denken vanuit anderen' en 'denken in relaties en interacties' samen te voegen? Of 'denken vanuit anderen' met 'denken vanuit perspectieven'?
- De tabel op pagina 8 laat weliswaar zien welke vaardigheden bij het leergebied horen en welke vaardigheden behoren tot de brede vaardigheden, de beloofde 'relatie tussen de vaardigheden' wordt niet duidelijk uit deze tabel. We zouden die relatie wel verder uitgewerkt willen zien. Maar we snappen ook dat jullie tijd beperkt is.

Grote opdrachten

- We zijn te spreken over het overzicht op pagina 11.
- De grote opdrachten zijn vrij abstract, daarom is het moeilijk om aan te geven wat we missen. Toch willen we daarover drie opmerkingen maken:
 - Bij grote opdracht 2 zouden we ook het heden een plek willen geven. Kennis over het verleden is van belang om actuele kwesties te duiden. Dat mag duidelijker in de tekst van deze grote opdracht naar voren komen.
 - Grote opdracht 4 zouden we graag wat meer sociologisch willen inkleuren. De titel zou bijvoorbeeld kunnen worden: *Welzijn, individuen en groepen*. Aandacht voor het welzijn van mens en samenleving en voor de psychologische ontwikkeling van mensen lijkt ons goed. Met het oog op een doorlopende leerlijn richting maatschappijwetenschappen in de bouwenbouw missen we echter in de grote opdrachten aandacht voor bepaalde aspecten van de sociologische kijk op de samenleving. We denken aan: sociale cohesie, sociale controle, sociale stratificatie, sociale mobiliteit en sociale ongelijkheid. Het zijn allemaal factoren die van invloed zijn op het welzijn van

mensen én het zijn concepten waarmee iets kan worden uitgelegd over de relatie tussen het individu, de groep en de samenleving. We willen deze begrippen niet allemaal opnemen in de grote opdracht. Een eerste aanzet tot deze manier van kijken naar de samenleving zou echter al wel een plek moeten krijgen in het curriculum van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Zodat daarop kan worden voortgebouwd in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs.

- In de teksten van de grote opdrachten mag wat meer aandacht worden geschonken aan de minder makkelijke kanten van het samenleven: botsingen tussen culturen, ongelijkheid, machteloosheid en uitsluiting. Bij grote opdracht 8 is er wel aandacht voor polarisatie en conflict, maar 'voorkomen moet worden dat dit tot tweespalt leidt'. De vraag is of dit altijd en overal geldt. Je zou kunnen veronderstellen dat behoud van de eigen positie in een samenleving voor sommige groepen een argument is om polarisatie en tweespalt te willen voorkomen.
- De grote opdrachten 9, 10 en 11 zijn in onze ogen contexten. Het zijn aspecten van maatschappelijke ontwikkelingen, maar het zijn geen maatschappelijke vraagstukken. Daar zijn ze te abstract voor.

Tot zover onze opmerkingen en suggesties. We vinden dat jullie op de goede weg zijn en wensen jullie veel succes met de volgende ontwikkelstap.

Namens de Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer,

Coen Gelinck
secretaris